

Litteratur

GUNNAR UNGER:

Vådeld eller mordbrand?

Arvid Fredborg blev ett även utanför Svenska Dagbladets läsekrets välbekant namn, när han år 1943 i »Bakom stålvalLEN» sammanfattade sina erfarenheter och intryck som tidningens Berlinkorrespondent under de gångna krigsåren. Det var den första oensurerade svenska rapport om läget under krigsförhållanden i Tredje riket, som offentliggjorts i bokform, och den väckte berättigat uppseende genom sin sakliga tyngd och kritiska skärpa. Som en av grundarna av tidskriften OBS! och dess förste redaktör vid mitten på 40-talet och därefter på nytt som utrikeskorrespondent i Svenska Dagbladet med Tyskland som specialitet fortfor Fredborg att befinna sig i allmänhetens blickfång.

I början av 50-talet lämnade han emellertid publicistiken för att bli utrikespolitisk observatör åt ett antal betydande industriföretag i Sverige och Finland. Även om han därigenom – med undantag för ett och annat uppskattat gästspel i denna tidskrift – försvunnit ur pressens spalter har han av och till gjort sig påmind genom böcker i internationella frågor, som burit vittnesbörd om att hans utrikespolitiska intressen och kunskaper sannerligen inte avtagit.

Tvärtom – genom sin nuvarande verksamhet, under vilken han regelbundet besöker alla kontinenter och de flesta länder, har han varit i tillfälle att förskaffa sig ett för våra förhållanden tämligen unikt nät av internationella kontakter på högsta politiska och ekonomiska nivå och ett informationsmaterial av däremot svarande kvalitet. Det är knappast någon överdrift att påstå att mycket få svenska diplomater eller affärsmän är så allsidigt orienterade i världspolitiken som Arvid Fredborg. Så mycket större anledning finns det att lyssna till honom, när han har tagit till orda i en av samtidens mest brännande aktuella frågor, nämligen penningvärdets kris. Det har skett i en liten skrift som helt enkelt fått namnet *Inflationen* (Norstedts) med den belysande underrubriken »Vådeld eller mordbrand».

Arvid Fredborg är ingen ekonom av facket,

men hans förening av historisk skolning och historiskt sinne med praktisk politisk-ekonomisk erfarenhet och journalistisk talang har gjort det möjligt för honom att analysera inflationens problematik på ett för lekmannen alltigenom njutbart och medryckande sätt. Med snabba streck och säker hand skisserar han först penningvärdets försämringens historiska bakgrund och övergår därefter till de viktigare enskilda staternas ekonomiska situation. Han uppehåller sig särskilt vid penningvärdets två vacklande bastioner, Västtyskland och USA, och vid det intressanta experiment i inflationsbekämpning, som nu igångsatts av regeringen Heath i England. Han avslutar detta avsnitt med en kritisk granskning av den ekonomiska politik, som efter krigets slut förts av inflationsligans ledande land, Sverige, och vars resultat på ett skrämmande sätt illustreras av avtalskonflikten. Fredborgs skrift kunde inte gärna ha kommit ut vid en mer välvald tidpunkt.

Men denna skrift är inte bara en analys utan också ett anatema, ett anatema över de politiker – framför allt doktrinära socialister – som är på väg att förvandla inflationens vådeld till en mordbrand. När man läser Fredborgs framställning kan man känna sig frestad att med en travesti av Proudhons berömda tes utbrista: »Inflation är stöld!» Fredborg visar, till synes övertygande, att socialisternas tro på inflationen som ett redskap för inkomstjämnning ingenting annat är än i bästa fall övertro; ett självbedrägeri där det inte rör sig om medvetet bedrägeri. Inflationen innebär tvärtom enligt Fredborg att staten systematiskt bestjäl de ekonomiskt svagaste grupperna i samhället, som saknar de bättre ställdas möjligheter att på olika sätt kompensera sig. Den är följaktligen för Fredborg en politisk-moralisk väl så mycket som en politisk-ekonomisk fråga. Han anser med utgångspunkt härifrån att ett oavvisligt villkor för återställandet av den försvagade samhällsautoritet som i hela Västerlandet är en följd av de styrdas bristande förtroende för de

styrande är återställandet av ett fast penningvärde.

Fredborg nöjer sig inte med att kritisera inflationspolitiken och dess företrädare. Han framlägger också ett tämligen detaljerat program för inflationens bekämpande internationellt och nationellt. Det skulle föra för långt att här ingå på detta program vars eko-

nomiska enskildheter anmälaren fö saknar kompetens att bedöma. Nog sagt att Fredborgs lilla stridsskrift är både upplysande och uppbygglig; den sätter polemiska vapen i händerna på var och en som känt inflationens hetta svida i sitt eget skinn – och vem har inte det?

JAN-OLOF SUNDELL:

Sverige och EEC

EEC-frågan har under lång tid varit ett problem för svensk utrikes- och handelspolitik. I normala fall brukar debattnivån stiga i takt med att debattdeltagarna så småningom blir mer och mer kunniga om var de verkliga problemen står att finna. Men det är synd att säga att detta blivit fallet i EEC-frågan. Redan för tio år sedan framfördes från vänsterhåll och även från regeringen Erlanders sida så mycket orimligheter att man inte kunde tro att det skulle kunna överträffas i vårt land. Men det otroliga har blivit verklighet. Den nya EEC-debatt, som skjutit fart sedan Nordeks sammanbrott, har kommit att domineras av nyvänstersynpunkter, och i jämförelse med den förkunnelsen blir tom Erlanders beryktade Metalltal från augusti 1961 om inte ett under av visdom så åtminstone betydligt mindre egendomligt än vad det tedde sig då det begav sig.

Både innebörden av Metalltalet och andra välkända ståndpunkter från de skilda diskussionsparterna i 1961–63 års stora EEC-debatt

refereras och analyseras på ett intresseväckande sätt i UD-tjänstemannen Mats Bergquists doktorsavhandling *Sverige och EEC* (Norstedts), som utgavs förra våren. Det är en modern debattavhandling, som i enlighet med de vindar som blåst inom statskunskapen under de senaste åren innebär ett ambitiöst försök att testa en originell metod för att få fram allmängiltiga vägar att presentera ett debattstoff.

Det viktigaste i detta sammanhang är dock mindre Bergquists metod och avhandlingens vetenskapliga förtjänster utan det perspektiv och de kunskaper som de kan förmedla till en läsare år 1971, som står inför dagens kaotiska diskussionsläge i EEC-frågan. Att den svenska debatten i början av sextiotalet inte ledde till något konkret resultat berodde mindre på det ofta oskickliga och vacklande svenska agerandet än på general de Gaulles vägran att acceptera Englands ansökan om medlemskap i januari 1963.

Då liksom nu förekom det stark kritik in-

om det socialdemokratiska partiet mot en alltför nära EEC-anslutning för svenskt vidkommande. De främsta kritikerna var hrr Gunnar Myrdal, Tord Ekström och Roland Pålsson som med skriften *Vi och Västeuropa* gjorde sitt bästa för att förskaffa sig herostratisk ryktbarhet genom en halsstarrig negativism till både Europatanken och till en svensk EEC-anslutning i annan form än handelsavtalets. Några exempel på deras tankar kan förtjäna att räddas till eftervärlden: »Frankrike regeras tills vidare med fast hand på det tragiska planet av general de Gaulle... men på det triviala planet av de hundra familjerna... Holland styrs i stort sett av två företag» (*Vi och Västeuropa* s 144).

All diskussion stod lyckligtvis inte på samma låga nivå. Tvärtom var det gott om debattörer som både var positiva och ofta också kunniga om de verkliga problemen för Sveriges del vid en anslutning till EEC. Tyvärr gjorde man från denna sida ibland taktiska misstag. Det var exempelvis sannolikt framsynt men föga politiskt klokt att tala om Sverige som »ett landskap i Europa», vilket gjordes från ledande håll inom dåvarande högerpartiet. Men i stort sett skiljde sig de till EEC positiva inställda debattörerna med heder från sin uppgift. Många av dem återfinns i dag på centrala platser inom näringslivet och i de politiska partierna. Aktiviteten var alltså stor 1961-63, men var finns de nu? Med några få lysande undantag har de varit anmärkningsvärt tysta. Frågan om svensk EEC-anslutning är inte mindre betydelsefull i dag än den var för tio år sedan. Då kunde man ännu från regeringens sida tillåta sig att behandla Europa litet von oben i en stämning av nationalistisk självtillräcklighet. Den attityden är omöjlig idag och det vet de ansvariga inom regeringen Palme mycket väl. Problemet är bara att man så länge försummat att påverka opinionen i positiv riktning till EEC att andra åsiktsbildare fått härja ostört både utom och inom det socialdemo-

kratiska partiet. Följden har blivit en mycket kraftig nedgång av antalet positivt inställda till en svensk EEC-anslutning, vilket framgår av en SIFO-undersökning från slutet av förra året.

Regeringens någorlunda förnuftiga sakinställning i EEC-frågan har sannolikt medfört att de tidigare aktiva EEC-positiva debattörerna dragit sig för att driva frågan för hårt. Om regeringen ändå intog en vettig linje, varför då riskera en stor offentlig diskussion som kunde framkalla onödiga sprickor mellan regering och opposition? Enligt det resonemanget vore det bättre att man försökte vara eniga och därmed också stärka den svenska förhandlingspositionen i Bryssel. Vårt svenska establishment kan emellertid i dag inte räkna med att driva EEC-politik utan att ta med i räkningen den anti-EEC-opinion, som vuxit fram genom målmedvetet agerande nyvänstergrupperns försorg och som även vunnit proselyter i centerpartiets ledning (Antonsson) och i centerns och nu även folkpartiets ungdomsförbund. Därför är det verkligen angeläget att alla positivt inställda krafter tar upp en kraftfull motoffensiv och driver fram en debatt kring de verkliga problemen om ett svenskt medlemskap i EEC. Och det betyder att man måste diskutera svåra frågor kring möjligheterna att i framtiden bevara den alliansfria utrikespolitiken i en alltmer integrerad värld i stället för tungomålstalande om kapitalets EEC och omöjligheten att föra en riktig regionalpolitik m fl skenproblem som den svenska diskussionen tyvärr i allt för stor utsträckning kommit att röra sig kring.

Det är alltid stimulerande när en forskare ger sig i kast med frågeställningar som har relevans för också de problem som vi själva står inför. Att Mats Bergquist med sin avhandling om Sverige och EEC lyckats med detta och att hans arbete ger en så förträfflig saklig orientering i EEC-frågans betydelse för Sverige är att hälsa med glädje.